

Významné lesnícke miesta na Slovensku I.

Nová kniha pre všetkých milovníkov lesa

Počas Dní európskeho kultúrneho dedičstva v rámci podujatia *Lesníci pre kultúru* v septembri tohto roku na námestí vo Zvolene slávnostne uviedli do života novú knihu **Významné lesnícke miesta na Slovensku I.**, ktorú vydal š. p. Lesy SR Banská Bystrica v náklade 2 000 kusov. Prominentnými účastníkmi tejto milej slávnosti boli minister pôdohospodárstva SR Vladimír Chovan, poslankyňa Európskeho parlamentu Katarína Neveddalová, poslanci NR SR Jana Laššáková a Tibor Lebocký, viceprimátorka mesta Zvolen Alžbeta Staniková, generálny riaditeľ š. p. Lesy SR, ako aj ďalší hostia.

Odpoveď na otázku – čo sú to vlastne významné lesnícke miesta, je pomerne jednoduchá. Sú to také miesta, ktoré pripomínajú podiel lesníctva na bohatej histórii našej krajiny a zároveň sú súčasťou nielen nášho, ale aj Európskeho kultúrneho dedičstva. Autora myšlienky vytvorí sústavu

Odhalenie Významného lesníckeho miesta, Pamätného miesta prof. H. D. Wilckensa, pri Repišti 3. júla 2009 (foto: M. Vanga)

odhalenie Významného lesníckeho miesta, Pamätného miesta prof. H. D. Wilckensa, pri Repišti 3. júla 2009 (foto: M. Vanga) významných lesníckych miest Jána Mičovského inšpirovalo k tomu rozhodnutie Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) vyhlasovať vzácne pamiatky Zeme za

miesta Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva, z ktorých niektoré sú aj na území Slovenska. Aplikáciou tohto systému so zreteľom na lesníctvo je práve sústava významných lesníckych miest, ktoré Lesy SR vytvárajú od roku 2007, dokumentujú históriu lesníckej činnosti i osobností, ktoré ju ovplyvňovali. Sú to napríklad budovy, parky, zvernice, lesnícke osady, vodné nádrže (tajchy), technologické i dopravné zariadenia, múzeá, pamätníky, cintoríny, umelecké diela, biotechnické úpravy a podobené. Tieto sú postupne v teréne označované a vybavované pameteli s bližšími informáciami. Vnímavým ľuďom pripomínajú dlhú tradíciu slovenského lesníctva a jeho minulý i dnešný prínos pre kultúru našej krajiny. Zámerom je na významné lesnícke miesta nielen upozorniť, ale ho aj spoznať, označiť, spopularizovať a chrániť. V niektorých prípadoch je potrebná aj ich obnova a úprava prostredia, čo si vyžaduje nemalé prostriedky.

V knihe s rozsahom 131 strán sa autorskému kolektívu (Tatiana Figurová, Ján Mičovský, Ľubica Milanová, Mária Rošková a Marek Vanga) podarilo pútavo predstaviť prvých 50 objektov, z dlhého zoznamu vybratých lokalít, pričom mnohé z nich už boli za významné lesnícke miesta aj slávnostne vyhlásené. Sú medzi nimi napríklad zubria zvernice pri Topoľčiankach, Šútovská skala, žrebčín na Veľkej

lúke, úprava bystriny Jelenec, pamätníky Jozefa Dekreta-Matejovie, „Lesnícka ulica“ v Liptovskom Hrádku, Dobročský prales, Lesnícky skanzen vo Vydrove, kaplnka v Hornej Bzovej či Čiernohorská lesná železnica. V texte sa striedajú pohľady do minulosti s opisom súčasného stavu a vyzhľadia, pričom sa nezabúda ani na približenie dôvodov, prečo boli opisované lokality medzi „významné lesnícke

miesta" zaradené. Hoci je kniha plná faktov, napísaná je zľahka, takže si na svoje prírodu nielen zaneiaci, ale i úplní laici. Pre turistov je každé miesto doplnené lokalizáciou (turistickou značkou i koordinátami GPS). Kniha sa tak vlastne stáva pozvánkou na ich návštevu. Pri pohľade na orientačnú mapu v závere publikácie je zrejmé, že ťažisko vybraných lokalít sa nachádza na strednom Slovensku, čo však neznamená, že by ich bolo na západe a východe Slovenska málo. Je reálny predpoklad, že v druhom dieli tejto publikácie budú výraznejšie pokryté aj tieto regióny. Zasluhou Márie Gálovej má kniha vynikajúcu grafickú úpravu s použitím pôsobivých farebných fotografií Eduarda Gensereka a dobových obrázkov, najmä z fondu Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Texty sú v slovenskom a anglickom jazyku, čo umožňuje jej širšie uplatnenie aj ako výnimočnej darčekovej publikácie.

Kniha Významné lesnícke miesta na Slovensku I. slúži predovšetkým pre reprezentačné účely š. p. Lesy SR. Vzhľadom na skutočnosť, že je zaujímavá nielen pre lesníkov, ale aj pre iných milovníkov našej histórie, lesov a prírody, možno si ju zakúpiť v priestoroch Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene. Treba len dúfať, že v dohľadnej dobe budeme mať možnosť potešiť sa z vydania druhého dielu tejto publikácie, ako tomu bolo pri vydaní dielu prvého.

Ing. Július Burkovský
Ing. Marek Vanga

Z krstu knihy v rámci podujatia Lesníci pre kultúru vo Zvolene (foto: M. Vanga)

Šperky slovenského lesa

Pôvodná lokalita krasoňa jedľového v Slovenskom rudohorí

Milovníci prírody a entomológie zvlášť budú so mnou určite súhlasiť. Medzi najkrajších zástupcov živočíšstva našej modrej planéty patrí veľká skupina prenádherných chrobákov, čeľade krasoňovitých (*Buprestidae*). Samotný názov čeľade pripomína, že sú to pravé klenoty svetovej entomofauny. Najmä druhy pochádzajúce z tropického a subtropického pásma, u ktorých nás upúta nielen samotná skulptúra, ale aj kartáčky voskových chĺpkov na krovkách. Vynikajú elegantným tvarom tela aj ligotavými kovovými farbami. Hovoríme o nich, že sú

Krasoň jedľový *Eurythyrea austriaca* (Linnaeus, 1767)

deľmi slnka. Najaktívnejšie sú totiž za plného slnečného svitu, keď teploty dosahujú denne maximum. V našej republike žije niečo viac ako sto druhov. Veľká časť ich žije na kvetoch, no poznáme množstvo druhov, ktorých vývoj prebieha v dreve rôznych kríkov, stromov, dokonca i v stonkách rastlín. Medzi fytofágne druhy tejto skupiny patria aj dva vzácne sa u nás vyskytujúce taxóny rodu *Eurythyrea* Lacordaire, 1835. Pri stretnutí s týmito nádhernými chrobákmi ušľachtitého tela i farieb sa každému zatají dych. Títo vynikajúci letci sú ako vytepaní z drahého kovu, kladivom excelentného klenotníka. Lietajú vzduchom ako ohnivé iskry a žiaria jasom všetkých farieb svetla. Skutoční krásavci lesných rúbanísk a strán!

Prvým zástupcom tohto rodu, žijúcim na Slovensku, je krasoň dubový (*Eurythyrea quercus*). Vyvíja sa v dubových lesoch, kde osídľuje kmene a konáre vysoko v korunách. Na zelenozlatých krovkách a štíte má nádych modrej, zelenomodrej, čiernej, purpurovej i fialovej farby. Vývoj tohto druhu prebieha v odkörnených častiach kmeňov dubov, vytvárajúcich tzv. zrkadlá alebo lysiny, ktoré sú maximálne oslnené.

Dospelé jedince veľké až 20 mm koncom júna a začiatkom júla naletujú na takéto miesta v korunách stromov, čoho som bol neraz svedkom v teplých dúbavách v okolí Zemplínskej šíravy, pod majestátnym vrchom Vihorlat (1 076 m n. m.), ako aj v mestskom leso-parku priamo v Prievídzi. Ulovíť tohto krasoňa nie je vôbec jednoduché, aj keď zdanlivo bezmocne sedí na kmeni. Bleskový štart bez prípravy a nečakaná prudkosť letu prekvapí nejedného predátora. Napriek tomu sa často stávajú korisťou vtákov, ktorí ich likvidujú.

Ďalším druhom obývajúcim územie našej republiky je podobný, avšak bionómiou odlišný, vyhraný stenofág u nás, monofágny krasoň jedľový (*Eurythyrea austriaca*), viazaný na jedľu bielu (*Abies alba* Mill.), s krovkami jemne ryhovanými a dvoma malými zúbkami na ich konci. Je až 2,5 cm veľký, kovovo zlatozelený, lesklý. Okraje kroviek žiaria purpurovom. Vidieť ho letieť v Slovenskom rudohorí či v jedľových lesoch Polónin je skutočným zážitkom. V susedných Čechách pravdepodobne vyhynul. Na Slovensku žije v zachovaných jedli-

nách, kde sa pod kôrou jedlí vyvíja jeho larva. Vyhovuje mu prirodzene znehodnotené drevo, no pomerne často jeho vývoj prebieha aj v dreve ležiacom na zemi. Dospelé jedince za slnečného počasia čulo lietajú a pobežujú po porúbanom dreve, poranených kmeňoch jedlí, polomových pahýľoch i metrových siahoviciach. Nalietavajú aj na stojace kmene jedlí, ihličie a pne. Do čelných strán porezaného dreva kladú samičky vajíčka prednostne napriek tomu, že neďaleko stoja staré, pôvodné porasty s dostatkom vhodného dreva k vývoju larválnych štádií. Samičkami napadnuté drevo je potom vyvážané z lesa, a tak sa zničí podstatná časť populácie tejto prenádhernej ozdoby nášho jedľového lesa, ako som neraz pozoroval.

Pravým domovom krasoňovitých chrobákov tejto čeľade sú tropické oblasti sveta a do mierneho pásma zasahujú menej početne. Pozoroval som ich v džungliach juhovýchodnej Ázie, pralesoch Afriky i južnej Ameriky. Som presvedčený, že ich krásu môžu konkurovať iba ak tropické druhy motýľov. O hospodárskom význame, či dokonca škodlivosti jednotlivých druhov obývajúcich našu krajinu, nie sú žiadne prehnane správy, a tak doprajme týmto milým deťom juhu, aby ešte dlho oživovali náš slovenský les. Samotný pohľad na tieto živé draho-kamy prírody mi aj v slovenskom lese evokuje obraz vzdialenej krásy tropických krajín. Obraz slnka, dusna, ale aj pokoja, ticha a pohody.

Rudolf Gabzdil
Foto: autor

Krasoň dubový *Eurythyrea quercus* (Herbst, 1780)

